

Rakowski, Witold

Środki Unii Europejskiej jako ważne źródło przyczyniające się do modernizacji Żyrardowa

Rocznik Żyrardowski 6, 467-475

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Witold Rakowski

Środki Unii Europejskiej jako ważne źródło przyczyniające się do modernizacji Żyrardowa

Wstęp

Nie ma wątpliwości, że na obecnym etapie rozwoju wszystkie miasta w Polsce wymagają modernizacji polegającej na przystosowaniu tkanki miejskiej do współczesnych potrzeb społeczeństwa. Modernizacja ta dotyczy zarówno układu urbanistyczno-przestrzennego, w tym systemu komunikacji, układu społeczno-gospodarczego, w tym funkcji, zmiany architektury, estetyki, ekologii.

Potrzeby w zakresie modernizacji tak miast, wsi i całej gospodarki są ogromne, tymczasem ograniczone są środki pieniężne, które są niezbędne, aby dokonywać modernizacji. Źródłami pozwalającymi modernizować miasto są:

- środki własne miasta,
- środki uzyskiwane z budżetu państwa,
- środki prywatne inwestorów wewnętrznych,
- środki bezpośrednich inwestycji zagranicznych,
- środki uzyskane z Unii Europejskiej,
- inne środki.

Miasta, które przeżywają kryzys bazy ekonomicznej¹, a do takich należy niewątpliwie Żyrardów, mają ograniczone możliwości finansowania modernizacji środkami własnymi. Również niewielkie są możliwości pozyskania takich środków z budżetu państwa, a jeśli, to przeznaczane są na określone cele (np. na oświatę). Trudno też w warunkach słabo rozwiniętej infrastruktury pozyskać inwestorów zewnętrznych. Niemniej jednak Żyrardów pozyskał częściowo inwestorów zewnętrznych, którzy przyczynili się do zmiany struktury gospodarczej miasta (przemysł, handel), a także substancji mieszkaniowej. Po przystąpieniu Polski z dniem 1 maja 2004 do Unii Europejskiej pojawiło się

¹ D. Piotrowski, *Rozwój peryferyjnego ośrodka o znaczeniu regionalnym a zmiany struktur funkcjonalno-przestrzennych na przykładzie Suwałk*, WSRL, Żyrardów 2004.

nowe źródło finansowania. Pozyskiwanie środków z UE zależy jednak od wartości merytorycznej złożonych wniosków. Oczywiście pozyskanie środków unijnych wymagało wniesienia także wkładu własnego. Połączenie tych środków pozwoliło na realizację pewnych inwestycji, które przyczyniają się stopniowo do tego, że Żyrardów staje się coraz bardziej miastem przyjaznym dla mieszkańców i inwestorów zewnętrznych. Stąd też celem artykułu jest przedstawienie, jakie środki unijne i ile pozyskał Żyrardów w latach 2004–2006 i jakie są tego efekty w postaci wykonanych inwestycji. Przy czym należy przypomnieć, iż efekty te nie sprowadzają się tylko do konkretnych inwestycji i poprawy wizerunku miasta, lecz także realizacja inwestycji wymaga zatrudnienia osób, a więc przyczynia się do aktywizacji zawodowej ludności i zmniejszenia bezrobocia, a poprzez otrzymywanie wynagrodzenia do poprawy warunków życia. Ponadto wzrost zatrudnienia i co za tym idzie wzrost dochodów ludności powoduje zwiększenie popytu na towary i usługi, a więc mogą pojawiać się na rynku nowe podmioty. Budżet miasta dysponuje większą pulą pieniędzy z tytułu płaconych podatków od osób fizycznych i może więcej pieniędzy przeznaczać na modernizację miasta. Poprawa wizerunku miasta przyczynia się z kolei do napływu kapitału krajowego i zagranicznego. Wzrasta atrakcyjność miasta dla inwestorów i mieszkańców. Zmniejsza się odpływ ludzi młodych, a z terenów względnie mniej atrakcyjnych następuje napływ ludności, co przyczynia się do wzrostu potencjału demograficznego, który jest ważnym czynnikiem przyciągającym nowych inwestorów i jest źródłem zmian struktury gospodarczej².

Żyrardów jako zdegradowany obszar miejski przemysłowy

Od 1998 roku samorzady w Polsce mogły korzystać z funduszy przedakcesyjnych przygotowujących kraj i gminy do korzystania z tych funduszy po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Ze względu na skomplikowane procedury związane ze składaniem wniosków i wymaganym dużym wkładem własnym Żyrardów do 2004 r. nie korzystał ze środków unijnych. Niemniej jednak w kwietniu 2003 r. Rada Miasta Żyrardowa zobowiązała Prezydenta miasta³ do opracowania programu rewitalizacji. W marcu 2004 r. Rada Miejska uchwaliła Lokalny Program Rewitalizacji, a w lutym

² Por. T. Pakulska, *Aktywność innowacyjna w województwie mazowieckim i napływ kapitału zagranicznego technologicznie intensywnego jako źródło zmian struktury gospodarczej*, w: W. Rakowski (red.), *Procesy dostosowawcze województwa mazowieckiego do nowych warunków otoczenia*, WSRL, Żyrardów 2005.

³ Patrz szerzej na ten temat: K. Ciołkiewicz, *Rola i znaczenie funduszy strukturalnych UE w rozwoju lokalnym na przykładzie Żyrardowa*, w: W. Rakowski (red.), *Procesy dostosowawcze województwa mazowieckiego do nowych warunków otoczenia*, WSRL, Żyrardów 2005.

2005 r. Żyrardów był gospodarzem ogólnoeuropejskiej konferencji pt. „Rewitalizacja – szanse i wyzwania w kontekście funduszy strukturalnych UE”, na której Żyrardów był przykładem miasta przygotowującego się do rewitalizacji. Jednakże rewitalizacja jest tylko częścią modernizacji. Kompleksowe podejście do restrukturyzacji i modernizacji wymaga opracowania planu rozwoju lokalnego i planu inwestycyjnego.

Cele, jakie wytyczono w planie rozwoju lokalnego Żyrardowa, to:

- 1) powstrzymanie degradacji budynków i terenów objętych ochroną konserwatorską,
- 2) podwyższenie standardu zasobów mieszkaniowych,
- 3) ożywienie terenów przemysłowych centrali i wykończenie byłych zakładów Iniarskich,
- 4) wprowadzenie dodatkowych funkcji usługowych, umożliwiających utworzenie nowych, dodatkowych miejsc pracy,
- 5) poprawa estetyki przestrzeni miejskiej,
- 6) wzmocnienie identyfikacji mieszkańców z miastem oraz ich integracji,
- 7) poprawa bezpieczeństwa mieszkańców miasta i osób przyjezdnych,
- 8) poprawa stanu środowiska kulturowego i naturalnego miasta⁴.

Realizacja tych celów i ubiegania się o środki unijne wymagała opracowania dokumentacji, załączników, które były niezbędne przy składaniu wniosków. W ramach pierwszej tury naboru miasto Żyrardów 22 czerwca 2004 r. złożyło w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) priorytet III – rozwój lokalny, działanie 3.3.1. rewitalizacja obszarów miejskich 5 wniosków dotyczących:

- przebudowy i remontu 3 szkół podstawowych nr 4, 6, 7,
- remontu ul. POW,
- przebudowy ul. Łukasińskiego.

W ramach drugiej tury naboru wniosków (lipiec, sierpień 2004) złożono wnioski pt.:

- Rozbudowa kompleksu rekreacyjno-usługowego (działanie 3.5.1. lokalna infrastruktura edukacyjna i sportowa),
- Rewaloryzacja Parku Dittricha – I etap,
- Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego – I etap (działanie 3.2. pt. „obszary podlegające restrukturyzacji”),
- Budowa kanalizacji sanitarnej na osiedlu Leśna.

W sumie zarząd miasta złożył 9 projektów, w tym 7 z programu rewitalizacji.

⁴ Por. K. Ciołkiewicz, *Rola i znaczenie funduszy strukturalnych UE w rozwoju lokalnym na przykładzie Żyrardowa*, w: W. Rakowski (red.), *Procesy dostosowawcze województwa mazowieckiego do nowych warunków otoczenia*, WSRL, Żyrardów 2005.

W październiku 2004 r. 5 wniosków zostało zatwierdzonych i przyznano dofinansowanie ze środków UE w wysokości 6,2 mln zł. W 2005 r. miasto Żyrardów otrzymało dofinansowanie na kolejne trzy projekty w wysokości 4,2 mln zł. W 2006 r. miasto otrzymało dofinansowanie na dwa projekty dotyczące II i III etapu rewaloryzacji parku Dittricha i na I etap budowy sieci wodno-kanalizacyjnej w północnej dzielnicy miasta. W sumie miasto do końca 2007 r. zrealizowało na terenie miasta Żyrardowa 10 projektów o wartości ca 15 mln, z czego dofinansowanie ze środków unijnych wynosiło 11 mln, czyli 75% ogólnej wartości (tab. 1). Suma 11 mln zł, jakie pozyskał Żyrardów ze środków unijnych w latach 2004–2007, wydaje się znaczna, ale jeżeli odniesiemy to do liczby mieszkańców, będzie to zaledwie około 250 zł, czyli rocznie około 60 zł. Tymczasem Polska otrzymała w latach 2004–2006 wsparcie w wysokości około 11,4 mld euro, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje około 300 euro, a więc wielokrotnie więcej niż mieszkańiec Żyrardowa. Pozostałe środki związane z realizacją projektów pochodziły z budżetu miasta i w niewielkiej części z budżetu państwa. Realizacja tych projektów przyczyniła się do poprawy funkcjonowania miasta Żyrardowa jako całości, do polepszenia warunków nauczania w szkołach podstawowych, wpłynęła na wzrost bezpieczeństwa mieszkańców, na poprawę warunków sanitarnych i na ochronę środowiska naturalnego oraz na estetykę miasta, zwiększyła możliwości wypoczynku i uprawiania sportu przez młodzież. Zatem efekty realizacji projektów są wielostronne. Gdyby miasto chciało z własnych źródeł finansować wyżej wymienione projekty, to stać by je było na pokrycie kosztów przebudowy i remontu jedynie jednej szkoły podstawowej lub 3 projektów związanych z infrastrukturą drogową i kanalizacyjną. Możliwość pozyskania środków unijnych pozwala także na uzyskanie wsparcia finansowego z budżetu państwa. Należy zwrócić uwagę, że największe koszty poniesiono na rewaloryzację parku Dittricha. Kosztowne były remonty i przebudowa szkół podstawowych wraz z ich zapleczem (budowa boisk i bieżni lekkoatletycznej ze sztuczną nawierzchnią)⁵. Wspomnieć też należy o projekcie wspólnym miasta Żyrardowa i gminy wiejskiej Jaktorów sąsiadującej z Żyrardowem. Projekt pt. „Gospodarka wodno-ściekowa w Żyrardowie i Jaktorowie” jest finansowany z Funduszu Spójności. Projekt został zaakceptowany w grudniu 2005 r. Projekt był realizowany przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Żyrardów. Koszt całkowity realizacji 23,3 mln euro, z tego 18,3 mln euro dotacja z Funduszu Spójności. Na obszarze wschodniej części Żyrardowa sąsiadującej z gminą Jaktorów wybudowano sieć kanalizacyjną, budowę

⁵ Szerzej na ten temat patrz: A. Siwek, *Wpływ funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na rozwój regionów (na przykładzie miasta Żyrardowa)*. Praca licencjacka napisana pod kierunkiem dr. D. Kaczanowskiego w WSRL w Żyrardowie w 2008 r.

kolektora sanitarnego, rozbudowano sieć wodociągową wraz z modernizacją ujęcia wody i stacją uzdatniania, dokonano modernizacji oczyszczalni ścieków.

Tabela 1. Projekty zrealizowane w Żyrardowie w latach 2005–2007 dzięki wsparciu środków UE

Nazwa projektu	Całkowita wartość projektu w zł	w tym w zł			Termin zakończenia
		Środki UE	Budżet państwa	Miasto	
1. Remont ul. POW	492422	349699	46626	96097	21.09.2005 <i>a,b,c</i>
2. Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego – I etap	166353	124765	16635	24953	10.10.2005 <i>a,b,c</i>
3. Budowa kanalizacji sanitarnej w osiedlu Leśna	553732	415299	55373	83060	17.10.2005 <i>a,d</i>
4. Przebudowa ul. Łukasieńskiego	793817	587343	78313	128161	25.10.2005 <i>a,b,c</i>
5. Przebudowa i remont szkoły podstawowej nr 4	2566776	1925082	256678	385016	06.06.2007 <i>a,b,c</i>
6. Przebudowa i remont szkoły podstawowej nr 6	1866309	1399732	186631	279946	06.06.2007 <i>a,b,c</i>
7. Przebudowa i remont szkoły podstawowej nr 7	1642458	1231843	164246	246369	06.06.2007 <i>a,b,c</i>
8. Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej – I etap	3026294	2251866	300208	474220	31.10.2007 <i>a,b,c</i>
9. Rewaloryzacja Parku Dittricha – I etap	808306	525399	80831	202076	21.09.2007 <i>a,d</i>
10. Rewaloryzacja Parku Dittricha – II i III etap	1682688	1093747	168269	420672	31.10.2007 <i>a,b,c</i>

Źródło dofinansowania:

- a) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- b) działanie 3.3.: zdegradowane obszary miejskie przemysłowe i powojenne
- c) poddziałanie: rewitalizacja obszarów miejskich
- d) działanie: obszary podlegające restrukturyzacji w ramach programu „Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego na lata 2004–2006”

Ważnym przedsięwzięciem realizowanym przez przedsiębiorstwo (jako beneficjenta) Polskie Koleje Państwowe był remont budynku (wraz z otoczeniem zabytkowym) dworca kolejowego. W wyniku remontu budynkowi przywrócono, podobnie jak pałacowi Dittricha (patrz foto na ostatniej stronie okładki „Rocznika”), pierwotny wygląd i stał się jednym z ważnych elementów wzmacniających wizerunek miasta. Nie można też zapomnieć o centralnym punkcie miasta, jakim jest plac Jana Pawła II (do 2003 r. Plac Wolności). W wyniku dokonanych remontów ze środków własnych miasta stał się najładniejszym fragmentem Żyrardowa i miejscem spotkań mieszkańców. Takim obszarem miasta stał się też po renowacji park Dittricha. Życzeniem mieszkańców byłoby, aby takich miejsc było o wiele więcej.

Rok 2007 jest końcowym okresem realizacji projektów dofinansowywanych ze środków unijnych w ramach Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności, a jednocześnie początkiem składania wniosków, których realizacja przebiegać będzie w latach 2007–2013(15). To, co uczyniono w Żyrardowie dotychczas, aby wzmocnić jego wizerunek, funkcje, ład przestrzenny, jest niewystarczające. Potrzeby są wielokrotnie większe, dlatego przed władzami miasta są nowe wyzwania w zakresie pozyskania środków unijnych i krajowych w następnych latach. Nie ulega wątpliwości, że największą udręką mieszkańców Żyrardowa jest trasa tranzytowa wschód–zachód, przebiegająca przez centrum miasta. Stąd też mieszkańcy domagają się budowy obwodnicy i odciążenia miasta od ruchu pojazdów ciężarowych. Pocięszającym faktem, jest że budynkom fabrycznym wzniesionym w XIX wieku znajduje się nową funkcję (lofty), w tym mieszkaniowe, handlowe i przywraca się nie tylko dawny wystrój, ale upiększa się i to w wyniku napływu kapitału zagranicznego prywatnego. Tak więc zapoczątkowanie modernizacji Żyrardowa w ramach rewitalizacji i środków unijnych pociąga za sobą nowe inwestycje, które finansowane są z innych źródeł.

Środki unijne jako dobrodziejstwo czy powinność?

Najczęściej dopływ środków unijnych do Polski traktuje się jako dobrodziejstwo Wspólnoty⁶. Pragnę nieco szerzej spojrzeć na to zagadnienie i udowodnić, iż jest to z jednej strony pewna dobra wola Unii, a z drugiej strony, że jest to nie tylko powinność wynikająca z Traktatu, ale przede wszystkim wkładu Polski w rozwój Europy i rekompensaty strat, jakie nasz kraj poniósł w wyniku wojen (najazdów) i dokonywanych grabieży, znisz-

⁶ Por. W. Rakowski, *Polityka regionalna i lokalna, jej istota i znaczenie*, w: *Uspołecznienie gospodarki rynkowej*. Wybrane zagadnienia do studiowania pod redakcją K. Głąbickiej, Politechnika Radomska, Radom 2007.

czeń. Sądę, że największym wkładem Polski w rozwój Europy to wygrana wojna z Rosją bolszewicką w 1920 r. i powstrzymanie inwazji komunizmu na zachód Europy. Niemniej ważnym wkładem narodu polskiego w rozwój Europy to przeciwstawienie się inwazji niemieckiej w 1939 r. i udział Polaków w obronie Wielkiej Brytanii, współudział wojsk polskich w wyzwoleniu Europy spod okupacji niemieckiej w latach 1939–1945. Wkładem narodu polskiego w rozwój Europy jest wyętzona praca polskich emigrantów w Niemczech, we Francji, W. Brytanii, Belgii i w innych krajach. Czy Europa jako całość nie byłaby uboższa bez wkładu polskiej nauki, kultury? Wreszcie należy wspomnieć o wojnach szwedzkich, dokonanych zniszczeniach, grabieżach oraz o I i II wojnie światowej i o upominaniu się Niemców o mienie zostawione na ziemiach przez nich czasowo zamieszkałych, a będące przecież rdzennymi ziemiemi Polski. Jednocześnie Niemcy zapominają, że oni I i II wojnę przegrali i oni dokonali wielu zbrodni na ziemiach Polski i oni zrujnowali nasz kraj nie ponosząc za to żadnych konsekwencji materialnych. Dlaczego tyle piszę o Niemcach? Bo jest to kraj, którego udział w tworzeniu (wpływow) budżetu Unii jest największy, ale jednocześnie w wyniku negocjacji i różnych zabiegów jest także beneficjentem środków unijnych⁷, pomimo że jest państwem bogatym. Tak więc środki unijne nie płyną tylko do Polski, lecz także do wszystkich państw w ramach różnych źródeł finansowania⁸, przy czym najczęściej na dopłaty związane z rolnictwem⁹. Należy przypomnieć czytelnikowi, że dopłata w euro na 1 ha ziemi uprawnych w Polsce wynosi 158, w Niemczech 322, w Holandii 399, w Rumunii zaledwie 31. Przykład ten dowodzi, że nie ma równego traktowania członków Unii Europejskiej, ponieważ silniejsi (Niemcy, Francja ewentualnie W. Brytania, w mniejszym stopniu Włochy) dyktują warunki¹⁰ zwłaszcza dla państw wstępujących. Stąd też Polska, zanim wstąpiła do UE, od roku 1990 prowadziła zbyt uległą politykę wobec Unii między innymi w zakresie handlu zagranicznego i prywatyzacji. Kraje unijne wchodząc ze swoimi towarami i kapitałem na nasz rynek (i także na rynek państw byłego obozu socjalistycznego, z którego Polska została wyeliminowana) znacznie się

⁷ Por. m.in.: D. Cosić, P. Cywiński, *Zasada podwójnych standardów szkodzi Unii bardziej niż wszyscy eurosceptycy*, „Wprost” nr 30/2008 oraz M. Muszyński, K. Rak, *Naiwniacy Unii*, „Wprost” nr 30/2008.

⁸ Por. m.in. J.P. Rosa, *Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych i środków finansowych Wspólnot Europejskich na rozwój Irlandii po 1 stycznia 1973*, WSRL, Żyrardów 2004.

⁹ Por. W. Rakowski, *Dopłaty unijne do rolnictwa – dobrodziejstwo czy powinność*, w: *Integracja europejska – nowe bariery czy trwały kryzys?* Praca zbiorowa pod red. K. Żukrowskiej, Szkoła Główna Handlowa, Kolegium Ekonomiczno-Społeczne, Warszawa 2006 oraz por. M. Kozmana, *Polska chce zmieniać Unijną politykę rolną*, „Rzeczpospolita” z dnia 6 VIII 2008.

¹⁰ Porównaj w niniejszym tomie artykuł J.P. Rosy.

wzbogaciły nie tyle, że oferowały lepsze jakościowo towary konkurencyjne tylko w wyniku bardziej wyrafinowanego marketingu i nieudolności naszych władz. Dlatego uważam że pomoc finansowa UE nie jest łaską a powinnością za narzucenie Polsce siłą warunków, które musimy pod prężeniem nacisków przyjąć, bo w innym przypadku poprzez prasę, media opanowane głównie przez kapitał obcy będziemy postrzegani jako państwo opóźniające lub wręcz wrogie wobec integracji europejskiej. W latach 2004–2006 Polska otrzymała 11,4 mld euro pomocy, co w odniesieniu do jednego mieszkańca jest to zaledwie około 300 euro, czyli rocznie przypada około 100 euro, a więc w połowie 2008 r. to zaledwie 330 zł. Jeżeli przyjmujemy, że w krajach UE pracuje legalnie i nielegalnie ca 1 mln Polaków, to wypracowuje co najmniej¹¹ 20 mld euro rocznie PKB, czyli więcej – jeżeli mój tok rozumowania jest prawidłowy – niż wynosiła pomoc UE dla Polski w minionym okresie. Z drugiej strony, gdyby Polacy nie podjęli pracy w UE, a byli bezrobotnymi w kraju, obciążaliby budżet państwa i narażaliby kraj na inne straty. Z kolei gdyby były zapewnione miejsca pracy w kraju dochód tworzony przez Polaków w innych państwach UE pomnażałby dochód w Polsce, a więc byłyby zapewnione środki na modernizację kraju. Skoro brakuje miejsc pracy w Polsce, praca Polaków za granicą wzbogaca ich samych i kraj, w którym są zatrudnieni. Wreszcie należy wspomnieć, iż rocznie Polska w ramach składek wpłaca do budżetu Unii około 6 mld euro, a jeśli otrzyma w ramach pomocy rocznie ca 10 mld, to różnicę należy traktować jako rekompensatę utraconych korzyści przez Polskę w wyniku różnych zdarzeń z przeszłości i współczesności.

EU Funds as a Factor Contributing to Modernisation of the Town of Żyrardów

Summary

The author uses Żyrardów, a once typically industrial centre, to show what kinds of projects have been carried out thanks to EU support funding, and how they have contributed both to the modernisation of the town and to the improvement of its image. The latter, undoubtedly, encourages private

¹¹ Przyjmuję, że w roku jest 250 dni roboczych, pomnożone przez 8 godzin daje to 2000 godzin pomnożone przez 10 euro (stawka płacona przeciętnie Polakom) równa się 20 000 euro. Tyle zarabia Polak (koszt pracy), ale co najmniej tyle wypracowuje nadwyżki bezpośrednio i pośrednio dla pracodawcy. Czyli 20 000 x 1 mln = 20 000 000 000.

investment, which gradually changes the traditional function of the town. Between 2004 and 2007, Żyrardów received just over PLN 10m (ca. € 3m), which stands for a mere PLN 250 per inhabitant, far less than the national average.

In the subsequent parts of the paper, the author proves that the funding that Poland receives from EU budget is not just a benefit, but an obligation of Europe towards Poland for its contribution to development of other European countries, as well as for the losses Poland incurred during wars.